

YÜRÜRLÜKTEKİ TEŞVİK TEDBİRLERİ VE MADENCİLİK SEKTÖRÜ

t BOZAN*

özet

Çeşitli dönemlerde, özel yatırımları plan hedeflerine yönelmek için, yatırımların gerek finansman imkânlarını kolaylaştırmak, gerek ucuz kredi temin etmek, gerek ürettikleri ürünlere rekabet gücü kazandırmak ve gerekse projenin tam kapasitede üretime ulaşamadığı dönemlerde karşılaşılan darboğazları bertaraf etmeye matuf teşvik araçları müteşebbislerin İstifadesine sunulmuştur.

202, 261, 474 ve 1211 sayılı kanunların ışığında çıkarılan kararnameler madencilik sektörüne de geniş olanaklar hazırlamıştır.

Halen madencilik sektörü için darboğaz tutarlı ve teşvike lâyük çok sayıda projeye sahip olmamasıdır.

Giriş

Ülkemizin planlı kalkınma anlayışı içinde meselelerini halletmesi sosyal ve ekonomik refahı sağlaması için yaptığı ve bundan sonrada yapacağı uğraşlar, 1961 Anayasasının âmir hükümleri üe yönlendirilmiştir.

Anayasanın 3. bölümünde yer alan "Sosyal ve İktisadi Haklar" içinde zikredilen 40. madde "Herkes dilediği alanda çalışma ve sözleşme hürriyetlerine sahiptir. Özel teşebbüsler

(+) Maden Y. Mühendisi

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Teşvik ve Uygulama Genel Müdürlüğü
Proje Değerlendirme Uzmanı

ı^ıot: Bu doküman her ne şekilde olursa olsun Teşvik ve Uygulama Gn. Md. lüğünün görüşünü aksettirmez.

kurmak serbesttir. Kanun bu hürriyetleri ancak kamu yararı amacıyla sınırlıyabilir. Devlet Özel teşebbüslerin millî iktisadın gereklerine ve sosyal amaçlara uygun yürümesini güvenlik ve kârlılık içinde çalışmasını sağlayacak tedbirleri alır" der.

Öte yandan Anayasanın iktisadî ve sosyal hayatın düzeni ile ilgili 41. maddesi, "iktisadî ve sosyal hayat, adalete, tam çalışma esasına ve herkes için insanlık haysiyetine yaraşır bir yaşayış seviyesi sağlamak amacıyla düzenlenir."

iktisadî, sosyal ve kültürel kalkınmayı demokratik yollarla gerçekleştirmek, bu maksatla millî tasarrufu arttırmak, yatırımları toplum yararının gerektirdiği önceliklere yöneltmek ve kalkınma plânlarını yapmak Devletin ödevidir." demektedir.

Bilindiği gibi gerek Birinci ve gerekse ikinci Kalkınma Plânı Anayasanın bu genel esprisi içinde pragmatik plânlar olarak hazırlanmıştır. Bu belgeler sadece kamu sektörünün yatırımlarını veya belli bir süre içinde varması gereken hedefleri gösteren kısmî plânlar olmayıp, kamu sektörü ve özel sektörün el ele çalışması ile ulaşılabilecek millî hedefleri gösteren plânlar olarak belgelenmiştir.

Kalkınma plânlarının temel prensibi ekonomik ve sosyal kalkınmamızın hürriyet düzeni içinde gerçekleştirilmesini önerir. Bu nedenle hazırlanan plânların karakteri kamu sektörü için "EMREDİCİ", özel sektör için de "YOL GÖSTERİCİ" dir. Bu espri içinde, plan ve programlarda öngörülen hedeflere ulaşmada plancılık anlayışı bütün sektörler için totaliter bir anlayışla emredici olamayacaktır. Makro ve sektör seviyesinde tarif edilen plân hedeflerinin gerçekleşmesinde özel yatırımların yardımını çekebilmek için bazı Özendirici tedbirler manzumesinin getirilmesi zarureti belirmektedir. Bunlar çeşitli muafıklar, ödeme kolaylıkları, finansman, yerleşme ve kuruluş işlemlerinin sadeleştirilmesi gibi çeşitli yollardır. İşte bu yolların hepsine birden "TEŞVİK TEDBİRLERİ" diyoruz.

Bilindiği gibi plânlı dönemde oldukça açıklık kazanan özel sektörü özendirme faaliyetleri, çeşitli görünüş ve kapsamlarda olmak üzere, 1930 lardan itibaren sahnede görülen karma ekonomi düzeni ile başlayan bir geçmişe sahiptir. Ancak özel sektörü belli sahalara belli nitelikte yatırım yapmaya veya arzu ettiği sahalara yatırım yapmamasına mani olan plânlı dönemde

teşvik tedbirleri ile demokratik esaslar çerçevesinde sürdürülmeye çalışılmıştır. 1963 yılındanberi, çıkarılan çeşitli teşvik tedbirleri üe özel yatırımcıları özendirmeye, makro ve sektör seviyesindeki plân hedeflerine, proje bazında olanaklar hazırlanmaya çalışılmıştır. Bu konuda özellikle plânlı dönemde ilk adım yatırım indirimi uygulamasına olanak hazırlayan 19 Şubat 1963 tarih ve 202 sayılı Kanun üe atılmıştır. Bunu ihracatta vergi iadesine imkân veren 27 Haziran 1963 tarih ve 261 sayılı Kanun izlemiştir. 14 Mayıs 1964 tarih ve 474 sayılı Kanunla ithalde alman vergi ve resimlerin taksitlendirilmesi ve gümrük giriş tarife cetvelinde gösterilen vergi nisbet ve hadlerinde ve tarifedeki notlarda değişiklik yapılmasına imkân verilmiştir.

Teşvik tedbirleri uygulamasında en önemli adım 27 Temmuz 1967 tarih ve 933 sayılı Kanunla atılmıştır. Bu kanunla gerek 202, gerek 261 ve gerekse 174 sayılı Kanunla ilgili mevzuat derlenip toplandıktan başka, faiz farkı ödemesi imkânlarını da getirmişti. Büüdiği gibi bu kanunun bazı madde ve fıkraları Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiştir.

İptalden sonra, teşvik tedbirlerinin getirdiği mekanizmanın durmaması için tekrar 202, 261 ve 274 sayılı Kanunların verdiği yetkilerin ışığında Önemli kararnamele çıkarılmıştır.

Bu kanunlar ve getirdikleri üe halen yürürlükteki imkânlarına kısaca bir göz atalım:

1. 19 Şubat 1963 Tarih ve 202 Sayılı Kanun

1.1. 202 sayılı Kanun ile 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununa bir bölüm eklemek suretiyle ilk defa yatırım indirimi olanakları hazırlanmıştır. Aslında yatırım indirimi Gelir ve Kurumlar "Vergisi mükelleflerine tanınmış bir vergi istisnasıdır.

Yatırım indirimi sadece özel sektör için uygulanmaktadır. Özellikle ticari ve zirai kazançlara uygulanır. Diğer kazanç ve iratlar indirimden faydalanamaz.

2.1. Yatırım indiriminden yararlanmada geçerli olan şartlar şöyledir.

2.1.1. indirim uygulanancağı ticari ve zirai kazanç bilanço esasına göre tesbit edilmiş olmalıdır.

2.1.2. Yapılan yatırım D.P.T. nm hazırladığı kalkınma plânlarına uygun bulunmalıdır.

2.1.3. Yatırımlar istihsali genişletmeye, prodüktiviteyi arttırmaya, ihracatı geliştirmeye, mahsul ve mamullerin kalitesini ıslaha, kültür seviyesini yükseltmeye, ilmî ve teknik araştırmalara, çahşma güvenliğini sağlamaya, yabancı turist celbini temine matuf olmak üzere, bina (personel lojmanları dışındaki meskenler hariç) makina, tesisat, teçhizat, taşıma vasıtası ve benzeri yeni aktif değerlerin tedariki ve kuruluşu üe ilgili olmalıdır. Arazi tedariki ve yedek parça temini ile ilgili yatırımlar indirimden faydalanamaz,

2.1.4. Yatırım indirimi özellikle öz sermayeden sağlanan veya karşılanan yatırım miktarlarına uygulanır.

2.1.5. Yapılan yatırım en az 250.000.— TL. olmalıdır.

2.1.6. Yatırıma ait plânlara, projelere ve finansman hesaplarına ve projenin tahakkuku için derpiş olunan müddete ait hususlar D.P.T. ca yapılan incelemede uygun bulunmuş olmalıdır.

2.2. Yatırım indirimi Ni&betleri

202 sayılı Kanunla yatırım indirimi nisbetleri genel olarak % 30 dur. Tarımsal yatırımlarda % 40, az gelişmiş bölgelerde yatırımlarda % 50 dir. Bu oranlara uyan yatırımlar üzerinden hesaplanan miktarlar cari uygulamalara göre vergi matrahından defaten indirilebilir.

Yatırım indiriminden istifade edebilecek mükellefler G.V. K. ekli 1. inci ve K.V.K. nm 8 inci maddesine göre tarif edilmiştir.

2.2.1. Gelir Vergisine tabi mükellefler

- Gerçek kişiler
- Adi şirketler
- Kollektif şirketler
- Adi komandit şirketler

2.2.2. Kurumlar Vergisine tabi mükellefler

- • Anonim şirketler
- Limited Şirketler
- Eshamlı Komandit Şirketler
- • Kooperatif Şirketler
- Anonim, Limited, Eshamlı Komandit ve Kooperatif Şirketlere benzeyen Yabancı Şirketler.

2.3. Müracaat Yeri:

Yatırım indirimi için müracaat yeri Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Teşvik ve Uygulama Genel Müdürlüğüdür.

Bir dükçeye iliştilirilmiş 3 adet fizibilite raporu ile müracaat yapılır.

Yapılacak yatırım en az 250.000.— TL. dir. (DPT. ca hazırlanmış Bölge kalkınma plânlamasının şumulüne giren yatırımlarla memleket ekonomisi bakımından ayrı bir Önem ve özellik arzettiği Yüksek Plânlama Kurulu tarafından kabul edilen faaliyet kollarında 125.000.— TL. dir.)

Bilançoda yer alan aktif değerlerin yeni olması ve bu değerlerin ülke içinde kullanılmamış bulunması şarttır. Yatırım indirimi proje içinde yer alan öz sermaye üzerinden hesaplanır. Hesaplamalarda arsa değeri düşülür. Ayrıca direk olarak proje yatırımı üe ilgisi olmayanlar da düşülür. Yatırım indirimine lâ-yık görülen proje belgeye bağlanır. Belgenin ikisi ile fizibüite raporunun ikisi Maliye Bakanlığına gönderilir. Maliye Bakanlığı bir belge ve bir fizibilite raporunu müteşebbisin bağlı olduğu vergi dairesine gönderir.

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Teşvik ve Uygulama Genel Müdürlüğü, müteşebbise yatırım indirimi belgesini gönderir. Müteşebbis, yıllık beyanlarında vergiye esas olan matrahı hesaplarırken yatırım indirimini dikkate alır.

2.3.1. Yatırım indiriminin başlama süresi, yatırım konusunu teşkil eden değerlerin işletmenin aktifine girdiği takvim yılından itibaren başlanır, indirimden faydalanacak miktara erişinceye kadar devam edür.

Yatırım indirimne mevzu aktif değerlerin satış ve devri halinde, mesele, biri satan veya devir eden, diğeri de satm veya devir alan yönünden incelenir.

2.3.2. Satan veya devir alan yönünden

Komple tesislerde yatırım tamamlandıktan, diğerlerinde kullanılmaya ve üretime başlandıktan sonra yatırıma konu aktif değerlerin topluca satışı ve devri halinde bir işlem yapılmaz. Ancak yatırım tamamlanmadan ve diğerleri de kullanılmadan ve üretime geçmeden devir ve satış söz konusu olunca yatırım indirimi doğayısıyla zamanında tahakkuk ettirilmiş olan vergiler tahakkuk ettirilerek tahsil edilir.

2.3.3. Satm veya devir alan yönünden

Yatırım indiriminden kısmen veya hiç faydalanmamış aktif değerleri kısmen veya tamamen satm veya devir alan kimse, şartlar yeterli ise yatırım indiriminden yararlanır.

Kısmen yatırım indiriminden satan yararlanmış ise satın alan bakiyesinden yararlanır.

2.4.1. Şartların İhlâli Halindeki Yapılacak İşlem

Yatırıma konu olan aktif değerlerin, yatırımın hangi safhasında olursa olsun, yatırımla güdülen gaye dışında parça parça satılması veya konu üe ilgili şartlardan birinin ihlali halinde yatırım indirimi doğayısıyla zamamnda tahakkuk ettirilememiş vergüer vergi ziyayı hadis olmuş olur.

Zaman aşımı verginin tarihini veya cezanın kesilmesini gerektiren durumun husule geldiği tarihi takip eden yılın başından itibaren başlar,

2.4.2. Muhasebe Usulü

Mükellefler muhasebelerini yatırım indiriminden istifade ettikleri miktarların seneler itibariyle takibini temin edecek tarzda tanzim ederler. Her yıl istifade edilecek yatırım indirimi miktarları yıllık beyannamelerle gösterilir.

3. 27 Haziran 1963 Tarih ve 261 Sayılı Kanun

3.1. MÜfi Sanayim gelişmesi sınai mamullere olan talebin gelişmesine bağlıdır, varsayımından hareketle bu Kanunun çık-

ması sağlanmıştır. Münhasıran yurt içi talepteki artışın milli sanayi gelişmesine yeterli olmadığı ve olamayacağı genel bir görünüş halinde benimsenmiştir. Bu itibarla söz konusu gelişmeyi sağlayabilmek için üretülen ürünlerin pazar sınırları, milli sınırları aşması lâzımdır. Böyle bir hamlenin yapılabilme olanağı ise her şeyden önce sınai ürünlerin maliyetleri dünya fiatları ile rekabet edebilme olanağını vermesi lâzımdır. İşte bu anlayış içinde maliyeti arttıran vergi resim ve harçların muaf tutulması anlayışı ihracatta vergi iadesini getirmiştir.

Plânlı dönemde yapılan araştırmalar, konunun giriftliği ve özellikle kararnamelerin tebliğler ve listelerin karmaşıklığı konuyu daha da karıştırdığı için vergi yükünü yeterli seviyede gidermenin ancak global bir vergi iadesiyle mümkün olabileceği sonucunu göstermiştir. Yapılan bu araştırma sonunda 27 Haziran 1963 tarihinde 261 sayılı Kanun çıkarılmıştır. Kanun bir yetki kanunu olup gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerine, üretim ihraç edecekleri mamullerine vergi iadesi yapma yetkisini Bakanlar Kuruluna tanımıştır.

Kanun yürürlüğe girdikten sonra, 2.11.1967 tarih ve 6/8993 sayılı kararname ile yürürlüğe konulmuş ve 6/9535, 6/10649 ve 6/11904 sayılı kararnamelerle değiştirilmiş bulunan "Bazı Mamullerimizin Tevsik Edilecek ihraç Fiatlarında Vergi, Resim, Harç ve Benzer Tesirler icra Eden Sair Mükellefiyetleri Bertaraf Etmeyi öngören Usul ve Şartların ihdası Hakkındaki Kararlar" yürürlüğe girmiştir. Daha sonra yukarıdaki kararnamelerden başka DPT' nm olumlu mütalâalarıyla 933 sayılı kanun'un 3/c ve 13. maddelerine göre Bakanlar Kurulu'nun 7.8.1970 tarihli oturumunda 7/1115 sayılı kararname çıkarılmıştır. Karar, 10 Ağustos 1970 tarihli 13575 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanmıştır.

Kararname 10 madde, 1 geçici madde ve üç adet ek madde ile bu maddelerin 20 kadar şikkından ibarettir.

Ayrıca kararnamede 8 tane liste yer almaktadır. Pratik tatbikatta listelerin önemli olması nedeniyle, bunların biraz daha yakından tanıtılmasında fayda mütalâa edilmiştir.

3.2.1. **I. sayılı liste:** Bir mamulün maliyetine giren vergilerin neler olduğu genel manada inceleniyor. Sonuç olarak çe-

şitli ürünlerdeki vergi yükünün global olarak tahmininde bazı yaklaşımlara gitmiye çalışılıyor.

3.2.2. II. sayılı liste: % 40 Vergi iadesinden yararlanacak mamullerin listesi olup, eğer bir takvim yılı içindeki satış tutarı 1.200.000.— \$'ın altında ise bu oran % 30 olarak uygulanıyor. Uygulamaya bir takvim yılı içinde 1.200.000.— \$ olarak başlanıyor ve onu takip eden yıllarda 1.200.000.— \$ % 20 arttırılarak devam ediliyor.

Bu listede, madencilik sektöründen ziyade bir entegrasyonun nihai ürünleri yararlanabiliyor. Asit borik, boraks, aliminyum kablo ve profiller, aliminyum boru ve boru profüer, aliminyum tüp, etüi ve folyalar bu listeden yararlanabilmektedir.

3.2.3. İÜ. sayılı liste: % 35 vergi iadesinden yararlanacak mamullerin listesi olup, eğer bu listelerdeki mamullerden 1.200.000.— \$'ın altında ihracat yapılmışsa % 25 olarak uygulanır. Takvim yılı itibariyle tesbit edüen 1.200.000.— \$ lık had bir takvim yılı için ise onu takip eden yıl % 20 fazla arttırılarak uygulanır. % 35 vâdeyi uygun gören kesimde, daha çok madenciliğin mamul ürünleri esas alınmıştır.

Soğuk çekilmiş saç, sert maden tozu, çelikten mamul had-deler, yüksek vasıflı halitah çelik, bakır hadde mamulleri, elektrolitik bakır ve mamulleri, çinko mamulleri, dökme demir, klinker ve çimento, her nevi ateş tuğlası ve asbestli çimentolar vs.

3.2.4. IV sayılı liste: % 25 nisbetinde vergi iadesinden yararlanacak liste olup eğer bu listelerdeki mamullerden 1.200.000.— \$'m altında ihracat yapılmışsa bu oran % 15 olarak uygulanır. Uygulamaya esas olan takvim yılım takip eden yıllarda adı geçen 1.200.000.— \$ % 20 arttırılarak uygulama yapılır.

Madencüik, matalurji ve pişmiş küden gereçler sektörlerini ügilendiren mamuller şunlardır: Karofayans, sıhhi tesisat malzemeleri, elektrik izalatörleri, diğere porselen eşya, döküm piki, D.K.P. saç, soğukta burulmuş beton demiri, ferrokrom, siliko-ferrokrom, konsantre kromit, zımpara taşının öğütölüp ambalajlanmış ürünü, her nevi tuğla kiremit ve çimentodan gereçler ve lületaşı mamulleridir.

3.2.5. V sayılı liste: Laste, 7/1182 sayılı kararnamenin birinci maddesine göre değiştirilmiş şekli olup % 15 nisbetinde bir iadeyi önermektedir. 5 sayılı listeye dahil mamullerden bir takvim yılı içinde toplam olarak 1.200.000.— \$'ın altında ihracat yapanlar için kati vergi iadesi % 5 dir.

Takvim yılı itibriyle tesbit edilen 1.200.000.— \$'lık miktar müteakip takvim yıllarında *fo* 20 arttırılarak uygulanır.

Madencilik sektöründe bu listede civa ve azami kalınlığı 6 cm. yi geçmeyen mermer levhalar yer almaktadır.

Bunların dışında VI ve VII. sayılı listeler madencilikle ilgili değildir.

5383 sayılı Gümrük Kanununun 21 inci maddesi ihracat rejimine göre geçici olarak ihraç edilen mamuller hakkında bu karar hükmü uygulanmaz.

II, m, IV, V, VI ve VU sayılı listelerde yer almayan mamullerde geçici vergi iadesi % 10 dur. Kafi iade yapılan incelemeden sonra yapılır.

4. 14JS.1964 tarih ve 474 sayılı Kanon:

Bu kanun 25 Mayıs 1964 tarih ve 11711 sayılı Resmî Gazetede yayınlanmıştır.

474 sayılı Kanun da diğer iki kanun gibi bir yetki kanunudur. Yetki ithali zaruri olan yatırma mallarının gümrük tutarlarına esas hadlerde değişiklik yapmayı önermektedir.

Kanun 8 asıl ve 1 geçici maddeden ibarettir.

Madde 1. 5383 sayılı Gümrük Kanununa, 30.11.1960 tarihli ve 146 sayılı Kanunla eklenen ve 2.1.1961 tarihli ve 197 sayılı Kanunla doğrudan doğruya veya bu Kanuna dayanılarak değiştirilen Gümrük Giriş Tarife Cetveli ilişik cetvelde değiştirilmiştir.

Madde 2. Bakanlar Kurulu, uzun vadeli Kalkınma Plânının hedeflerini gözönünde bulundurarak, Gümrük Giriş Tarife Cetvelinin malî ve koruyucu etkisini memleket ekonomisine en uygun nitelikte tutmak maksadıyla, Maliye, Ticaret, Tarım, Sanayi, ve Gümrük ve Tekel Bakanlıkları ile DPT ve Türkiye Ticaret Odaları, Sanayi Odaları ve Ticaret Borsaları Birliğinin mütalâasını aldıktan sonra, kararnamelerle Gümrük Giriş Tarife Cetveli'nde gösterilen vergi nisbet ve hadlerinde ve tarife-

deki notlarda gerekli değiştirmeleri yapmıya ve bu değişikliklerin uygulanmasına ilişkin usulleri ve şartları tesbite yetkilidir.

Bu suretle yapılacak değişikliklerden mevcut had ve nisbetleri arttırıcı mahiyetteki ilaveler kıymet esasına göre vergilendirmelerde mevcut spesifik haddin % 50 sinden daha fazla olamaz.

Madde 3. a) İkinci maddede yazılı Bakanlık ve Teşekkllerce birlikte yapılacak inceleme sonunda yatırım maddesi sayılacak ve ithali uzun vadeli plân hedeflerine uygun görülecek eşyanın gümrük vergileri ile ithalde alman istihsal vergisini ve belediyelere ait vergilerle rıhtım resmini Bakanlar Kurulu, bunların gümrük haddini aştıkları tarihten itibaren en gök beş yıllık bir devre içinde ve yıllık eşit taksitlerle tahsiline kararname ile müsaade etmiye yetkilidir.

b) Yukarıdaki fıkra hükmünü, Türkiye'de imal ve istihsal olunan yatırım maddesinin maliyetine giren vasıtalı verger hakkında da aynı maksatla uygulamıya, bunun için de türlü vergilerden yatırım maliyetlerinde teşhis ve tesbiti mümkün olabenterin, beş yılda ve beş eşit taksitle ödenmesini sağlamak üzere gerekli tedbirleri kararname ile almaya Bakanlar Kurulu yetkilidir.

c) Bu maddede de bahis konusu yetkiler kamu ve özel sektör için eşit şekilde **uygulanır**.

Madde 4. Bu kanun hükümlerinin uygulanması ile ilgili usuller ve şartlar 2 inci maddede yazılı Bakanlık ve teşekküller tarafından bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 2 ay içinde hazırlanacak ve Bakanlar Kurulunca yürürlüğe konulacak bir yönetmelikle gösterilir.

Madde 5. Yukarıdaki maddelerde gösterilen işlerin hazırlık glişmeleri ikinci maddede yazılı Bakanlık ve teşekküllerin en az daire başkanı yardımcısı, genel müdür yardımcısı ve genel sekreter yardımcısı kademesindeki yetkili temsilcilerinden, Bakanlar Kurulu kararnamesi ile kurulacak ve başkanı bu kararda belli edecek vazifeli bir komisyon tarafından yapılır.

Komisyon 15 günden az ve iki aydan gök olmayan fasıllarla toplanarak gündemindeki konuları görüşür ve karara bağlayarak hkmete arzeder.

Madde 6. 2.1.1961 tarihli ve 197 sayılı Kanun ile buna dayanılarak yürürlüğe konulan Bakanlar Kurulu kararları ve bunların onanmasına ilişkin kanunlar yürürlükten kaldırılmıştır.

Madde 7. Bu kanun neşri tarihinde yürürlüğe girer ve bu konuda 5383 sayılı Gümrük Kanununun 5 inci maddesi uygulanmaz.

Madde 8. Bu Kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

Geçici Madde 1. Bu Kanun'un 5 inci maddesinde yazılı komisyon 4 üncü maddede yazdı işleri ifa etmek maksadıyla Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 2 ay müddetle yapacağı toplantılar için 5 inci maddede yazılı tahdidi hüküm uygulanmaz.

474 sayılı Kanunun tam metni yukarıda belirtildiği gibidir. Dikkat edilirse Kanunun uygulamaya dayanak teşkil eden kısmı 2 nci maddede formüle edilmiştir. Nitekim kanuna dayanılarak çıkarılan 6/12585 sayılı kararname gücünü ikinci maddeden almaktadır.

4.1. 6/12585 Sayılı Kararname

Kararname 933 sayılı Kanunun iptalinden sonra çıkmıştır ve halen yürürlüktedir. Bilindiği gibi 933 sayılı Kanun iptal edilince, teşvik araçlarının işlenmesi yönünden küçümsenmeyecek boşluklar meydana gelmişti. Özellikle teşviki öngörülen yatırımlarda herhangi bir duraklamaya sebep vermemek için süratle bu iptal edilen teşvik tedbirlerinin hasıl ettiği boşluğun doldurulması zarureti ortaya çıkmıştır.

Bu kararnamenin uygulanmasında, uzun vadeli Kalkınma Planının hedefleri gözönünde bulundurularak yatırım için düşünülen proje hedeflerinde üç önemli şart aranması önerilmiştir.

- a) Türk sanayi mamullerine dış pazarlarda rekabet gücü kazandırmak.
- b) Yeni imalat teknolojisinin yurda aktarılmasına imkân hazırlamak.

c) Yeni teŖebbüslerin dünyada mevcut kurulmakta olan tesislere uygun ekonomik kapasitelerde kuruluşlarını veya mevcutların bu şartlarda temin etme şartları aranır.

Yapılacak yatırımlarda veya imalâta yukarıdaki maddede birdeki şartların mevcut olup olmadığı Sanayi ve Teknoloji Bakanhğı TUGM lüğü tarafından tesbit edilir ve "BELGEYE" bağlanır.

4.2. Bu kararnameden yararlanmak için yatırımın malî, teknik ve ekonomik yönlerini gerektiğı şekilde belirten fizibilite raporları ile müracaatını yapar.

Mütegebbis sadece gümrük muafiyeti için müracaat yapacaksa, bu durumda iki adet fizibilite projesi üe, teŖvik belgesi için müracaat yapacaksa üç adet fizibilite projesi ile Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı TeŖvik ve Uygulama Genel Müdürlüğüne müracaat edilir. Yapılan inceleme sonunda olumlu karşılanan projelerin sahiplerine TeŖvik Belgesi veya TeŖvik Belgesine gerek bulunmayan projeler için de "BağıŖıklık Önyazısı" ile yatırımcıya bildirilir.

TeŖvik belgesi veya BağıŖıklık Önyazısı alan yatırımcılar ithal edecekleri mallar kesinleŖtikten sonra, aŖağıdaki belgeleri ve bğileri bir dilekçeye iliŖtirerek S. ve T. Bakanlığı T.U.G. M. lüğüne gönderir.

4.3.1. îthal edilecek yatırım malı makina ve teçhizatın veya hammaddelerin cinsi, miktar ve kıymeti, gümrük tarife pozisyonları, CİF değerleri ile gümrük vergi ve resimlerinin adları ve ayrı ayrı tutarlarını gösteren dört nüsha üsteleri ekler.

4.3.2. Muafiyet konusu yatırım mallarının veya hammaddelerin beş yıl içinde hiçbir şekilde AHARA devir ve temlik edüemiyeceğine, başka yerlerde veya başka yatırımlarda kullanılamıyacağına aksi halde muafiyet sağlanan bu eşyanın ithalde alınan bütün vergi ve resimlerinin kanuni faizi ile birlikte defaten ödeneceğine dair yetkili imzalar taşıyan bir ' taahhütname" yi ekler.

4.3.3. Ön müracaat ile Bakanlığa gönderilen yatırım projelerine tamamen uygun olmak üzere, yatırıma başlamış, bitiş ve son ithal tarihi de zikredilerek yapılacak iş ve harcanacak para bakımından senelere göre dağıtılmış olarak gösterilen ve programda belirtilen süre içinde yatırımın tamamen gerçekleştiğini beyan ve yetkili imzalar taşıyan bir "Yatırım Programı" ekler. Hammadde için lüzum yoktur.

4.3.4. Son ithal tarihide ay olarak belirtilen ithalat programı ile ithalat işlemini yapacak gümrük idarelerinin isimleri belirtilir.

4.3.5. İthal edilecek makina ve teçhizata veya hammaddeye ait proforma fatura ve prospektüs veya spesifikasyonları ilişitirir.

Yukarıda belirtilen evrak Bakanlıkça incelendikten sonra belgenin iki nüshası, gümrük mercilerine emir verilmek üzere Gümrük ve Tekel Bakanlığına gönderilir.

4.3.6. İthal edilecek mallara ait ayrıntılı listeler hazırlanması kabil olmayan ve birden çok yılı kapsıyan büyük yatırımlar için yukarıdaki maddelerde yazılı usul gereğince verilecek "Bağışıklık Belgesi" ne dayanılarak, belli oldukça ithal edilecek her parti veya partüer halindeki malların çeki listeleri yatırımcı tarafından dört nüsha halinde Sanayi ve Teknoloji Bakanhğı TUGM. lüğü yollanır.

5. Orta Vadeli Krediler

5.1. 14a.1970 tarih ve 1211 sayılı Merkez Bankası Kanunu

Kanun, 26 Ocak 1970 tarih ve 13409 sayılı Resmî Gazetede yayınlanmıştır.

Kanunun "Orta vadeli reeskont ve avans işlemleri" başlığı taşıyan kısmındaki 46 ncı madde şöyle demektedir.

Banka, Banka Meclisince tesbit edilecek esas ve şartlar dahilinde, bankalar tarafından tevdi edilecek, vadelerine ençok beş

yıl kalmış olan senetleri reeskonta kabul edebilir veya mukabilinde avans verebilir. Bu senetlerde, en az iki imzasının bulunması şarttır.

Bu madde gereğince kabul edilecek senetlerin nominal değerlerinin toplamı 15 inci maddenin (b) (Sanayi ve maden işleriyle uşraşan gerçek ve tüzeli kişilerin bir banka tarafından ibraz edilecek ticari senetleri ile) ve (c) (Küçük sanat erbabi esnaf ve esnaf teşekküllerinin kredi ihtiyaçlarını karşılamakla kanunla görevlendirilmiş bulunan bankalar tarafından tevdi olunacak (senetler) bentlerinde yazılı senetlerin nominal toplamını geçmem.

5.2. Kanunun Özü şudur: Bankalar genellikle 1 ilâ 1.5 yıl vadeli mevduat kabul edebiliyor. Orta vadeli kredinin ise 5 yıl olması şartı var. Bu durumdaki banka likidite yönünden sıkışması halinde Merkez Bankası reeskont yoluyla kendisine yardımcı olacaktır. Yaratılan bu ferahlığa dayanarak 7/1198 sayılı kararname Bakanlar Kurulunca çıkarılmıştır.

Kararname, hangi şartlar altında ne çeşit kredilere ne miktar faiz ödeneceğini, vergi resim ve harç istismarının hangi kredilere tanınacağını, aracı banka ve müstakrize faiz hakkı ödemesi şartlarının neler olduğunu ayrıntılı olarak vermektedir.

5.3. 7/1198 sayılı kararnamenin en önemli özelliklerinden birisi, bankalarda sür'atle artış gösteren mevduatın orta vadeli yatırıma kaydırılmasının sağlanmasıdır.

Bunun dışında, müteşebbisin aldığı orta vadeli kredilerin ürettiği ürün maliyetini aşırı yük yüklememesi, bundan başka finansman güçlüklerini hafifletmesi gibi önemli imkânlar sağlamaktadır.

Banka ve müstakrizlere faiz farkı ödemeleriyle ilgili azami faiz oranları ve Merkez Bankası kaynağına müracaat edilmesi halinde uygulanacak reeskont hadleri ile faiz farkı ödemelerinin nisbetleri ekli üstede gösterilmiştir.

6. Genel Teşvik Tedbirleri Açısından Madencilik Sektörünün Durumu

Yukarıdan beri yaptığımız açıklamalardan da anlaşılacağı gibi, gerek bir yatırımın finansmanında karşılaşılan darboğazların giderilmesi, gerek ucuz kredi temini ve gerekse projenin kritik döneminde zarar etme ihtimalinin azaltılması ve bütün bunların dışında dış piyasalarda rekabet gücü kazanılabilmesi açılarından küçümsenmeyecek imkânlar, cari uygulamalarla temin edilmiş durumdadır.

Ancak madencilik sektöründe bu imkânlardan yararlanabilecek vasıfta çok az projeler vardır.

Şimdiye kadar rastladığımız en önemli darboğazların başında, bir projenin oturtulduğu rezervin olmayışıdır. Gerçek acı da olsa maalesef doğrudur. Neyin nasıl olduğu bilinmeyen basit bir mostra esas olarak alınmış pek çok proje vardır.

İkinci önemli husus, bir proje hazırlama tekniğinin olmayışıdır. Üzülerek kaydedeyim pek çok projelerde işletme giderleri üe sabit yatırımlar büe doğru dürüst ayırlanamamaktadır. Birçok projelerde anlamlı bir proforma gelir gider tablosu bulmak çok defa imkânsızdır.

Üçüncü önemli nokta teşvik araçları ile ilgili kanun kararname ve tebliğler kısacası mevzuat bilinmediği için müteşebbis ne istediğini bilememektedir. Nitekim öyle projeler vardır ki proje gümrük taksitlendirmesine göre yapılmış ve fakat dilekçede gümrük muafiyeti istenmiştir. Geri kalmış bölge olmasına rağmen yatırım indirimi isteği % 50 yerine % 30 olarak talep edilmiştir.

Dördüncü önemli husus bir çok projelerin sahibi rakiplerinin kimler olduğunu kendi ürün maliyetleri ile rekabet güçlerinin mevcut olup olmadığını dahi araştırmadan bir proje ile gelmektedir.

Beşinci ve en önemli noktalardan biride, projelerde yapılacak iş hacimi ile istenen makina ve teçhizat kapasitelerinin tutarsızlığıdır. Örneğin 1,5 Yd³ lük bir traxkavatör için bile az

5.4. — Banka ve Mü&takrizlere Faiz Farkı Ödemeleriyle İlgili Azami Halinde Uygulanacak Reeskont Hadleri

Kredi Çeşidi	Merkez Bankasının uyguladığı Reeskont had.	Vergi Besim ve harc İstisnası
I — Kısa Vadeli Krediler		
1 Ticari Krediler	7.5	—
2 Esnaf ve Küçük Sanat Kredileri (Res)	7.5	—
4 Banka bzkaynağmdan Teşviki öngörülen Sanayi Kuruluşları (Rea) Banka özkaynağından	7.5	Tok
4 İhracat Kredileri (Normal ve ihracata müteveccih hazırlık ve imalat safhası kredileri)	—	—
a) Banka öz kaynağından açılan krediler	—	Var
o) Kısmen veya tamamen reeskont yoluyla Merkez Bankası kaynağından ve gider vergisi istisnasından faydalanılarak açılan kredilerde, sadece bu şekilde karşıldığı nisbette ve sürece	7.5	Var
II. Orta Vadeli Krediler		
1. İhracat Kredileri		
a) Banka öz kaynağından açılan kr.	—	Var
b) Kısmen veya tamamen reeskont yoluyla Merkez Bankası kaynağından ve gider vergisi istisnasından faydalanılarak yapılan finansmanlarda sadece bu şekilde ve sürece	9.0	Var
2 ihracat Garantili Yatırım Kredileri	—	Var
a) Banka öz kaynağından açılan krediler	—	Var
b) Kısmen veya tamamen reeskont yoluyla Merkez Bankası kaynağından ve gider vergisi istisnasından faydalanılarak yapılan finansmanlarda, sadece bu şekilde ve sürece	9.0	Var
J 7/1100 Sayılı Kararnamenin 1/D fıkrasında belirtilen Teşviki öngörülen sanayi kollarına verilecek yatırım kred	—	Yok
a) Banka Öz kaynağından açılan krediler	—	Yok
b) Kısmen veya tamamen reeskont yoluyla Merkez Bankası kaynağından yapılan finansmanlarda sadece bu şekil ve sürece	!>0	Ynk
Diğer Sanayi Kollarında Yatırım ve Teçhizat Kredileri		
a) Banka öz kaynağından açılan kredilerde	—	Yok
b) Reeskont yoluyla Merkez Bankası kaynağından faydalanılarak açılan kredilerde	9.0	Yok
Diğer Orta Vadeli İşletme Kredileri		
Sanayi yatırımları ile ilgili işletme kredileri		
a) Banka öz kaynaklarından açılan krediler	—	Yok
b) Kısmen veya tamamen reeskont yoluyla Merkez Bankası kaynağından yapılan finansmanlarda sadece bu sekli ve sürece	9.0	Yok

Faiz Oranları ve Merkez Bankası Kaynağına Müracaat Edilmesi ile Faiz Farkı Ödemelerinin Nisbeti.

Belgesiz veya belceye istinaden Selek t Kredi Uygulaması	azami faiz %	Faiz farkı Bankaya	öd. % Mu	Diğer kayıtlar
Belgesiz	10 5	13	15	
	10 5	13	10	
	10 5	13	10	
Belgesiz/kr belgesi		10 5	30	Serbest dövizli ih
Belgesiz/Kredi belgesi	90		15	Serbest dövizli ih
Teşvik belgesi	12 0	20	40	Serbest dövizle ih ve bankaya faiz farkı ödemesi yapılması için asgari 4 yıl vade
Teşvik belgesi	10 5	—	40	
Teşvik belgesi	12 0	20	40	Serbest dövizle ih ve bankaya faiz farkı ödemesi yapılması için asgari 4 yıl vade
Teşvik belgesi	10 5		40	
Belgesiz/teşvik belgesi	12 0	13	20	Bankaya faiz farkı ödemesi için asgari 4
Belgesiz/teşvik belgesi	12 0		20	10 000 000— TL veya kredi tutarı 4 000 000 TL sını asan yatırımlarda Teşvik Belgesi uygulamayanlarda belgesiz uygulama
Belgesiz/teşvik belgesi	12 0	10	10	Bankaya faiz farkı ödemesi için en az 4 yıl banka ve mUstakrize yatırım tutarı 10 000 000 veya kredi tutarı 4 000 000 TL. asan yatırımlarda Teşvik Belgesine istinaden uygulanma, asmiyanlarda Belgesiz uygulama
Belgesiz/teşvik belgesi	12 0		10	
Belgesiz/teşvik belgesi	12 0	10	10	Bankaya faiz farkı ödemesi yapılabilmesi için asgari 4 yıl vade Kredi tutarının 4 000 000 — TL asması halinde Teşvik Belgesi alınması gereklidir
Belgesiz/teşvik belgesi	12 0		10	

olan is için, aklınıza gelen bir sürü iş makinasının ihtiyaç listesinde yer almasıdır.

Bunun dışında, tutarlı projeye sahip, personel kadrosu yeterli ve hakikaten bu işi yapacak bir ekibe sahip pek çok proje sahibi, mevcut kredi uygulaması açısından imkânsızlıklar içinde kıvrınmaktadır.

Bunun tek nedeni, diğer pek çok ülkelerde uygulanan pre-investment kanununun henüz ülkemizde olmayışıdır.

Son zamanlarda "Menkul Rehni Kanunu" çıkmış ve fakat hâlâ ilgili tüzük çıkmadığı için bir hayli ferahlık yaratacak olan tatbikat safhasına girememiştir.

Aslında kredi kuruluşlarının, birçok ileri ülkelerde olduğu gibi projenin bizzat kendisine kredi vermesi, gerekiyorsa açtığı krediyi geri alıncaya kadar projenin yönetimine de el koyması düşünülebilir.

Bu düşünce tarzı ülkemizde gelişir ve kanunlaşır inancımız odur ki, beyin potansiyeli daha faydalı hale getirilebilir ve dahada önemlisi pek çok gerilimlerin olumsuz etkisi bertaraf edülebilir.

Bibliyografik Tanıtım

1. "Yatırımların ve ihracatın Teşviki İle ilgili önemli Bazı Mevzuat" T. C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Teşvik ve Uygulama Genel Müdürlüğü. Hazırlayan: av. Ayşe Akdoğan
2. "İhracatta Vergi ladesi Uygulamasına ilişkin Kararlar" T. C. Ticaret Bakanlığı Dış Ticaret Genel Sekreterliği Teşvik ve Uygulama Genel Müdürlüğü.
3. T.C. Anayasası.
4. İL Beg Yıllık Plân ve Programlar.
5. 19 Şubat 1963 tarih ve 202 sayılı Kanun.
6. 27 Haziran 1963 tarih ve 261 sayılı Kanun.
7. 10 Ağustos 1970 tarih ve 13575 sayılı Resmî Gazete <7/1115 S.K }>
8. 14 Mayıs 1964 tarihli 474 sayılı Kanun.
9. 12 Ağustos 1970 tarihli ve 6/12585 sayılı kararname
10. 14.1.1970 tarih ve 1211 sayılı Kanuncun 46 ncı mad.
11. 3.9.1970 tarih ve 7/1198 sayılı kararname.
12. ilgili tebliğlere ait Resmî Gazeteler.